

3. Вахромов Е.Е. Самоактуализация и жизненный путь человека / Е.Е.Вахромов // Современные проблемы смысла жизни и акме. Материалы VI-VII симпозиумов ИП РАО / Под ред. А.А.Бодалева, В.Э.Чудновского, Н.Л.Карповой и др. – М.: ПИРАО, 2002. – С.147-164.
4. Климов Е.А. Введение в психологию труда. / Е.А.Климов. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 199 с.
5. Кляйн П. Справочное руководство по конструированию тестов. / П.Кляйн. – К.: «ПАН ЛТД», 1994. – 286с.

REFERENCE

1. Ananov B.G. O problemah sovremennogo chelovekoznaniiya./ B.G.Ananov. SPb.: Piter, 2001. – 272 s.
2. Antsyiferova L.I. Lichnost s pozitsiy dinamicheskogo podhoda / L.I.Antsyiferova // Psihologiya lichnosti v sotsialisticheskom obschestve. Lichnost i eYo zhiznennyiy put / Pod red. V.F.Lomova, K.A.Abulhanovoy-Slavskoy. – М.: Nauka, 1990. – S.127-134.
3. Vahromov E.E. Samoaktualizatsiya i zhiznennyiy put cheloveka / E.E.Vahromov // Sovremennyye problemy smysla zhizni i akme. Materialy VI-VII simpoziumov IP RAO / Pod red. A.A.Bodaleva, V.E.Chudnovskogo, N.L.Karpovoy i dr. – М.: PIRAO, 2002. – S.147-164.
4. Klimov E.A. Vvedenie v psihologiyu truda. / E.A.Klimov. – М.: Izd-vo MGU, 1988. – 199 s.
5. Klyayn P. Spravochnoe rukovodstvo po konstruirovaniyu testov. / P.Klyayn. – К.: «PAN LTD», 1994. – 286s.

В статье на основании результатов теоретического анализа и данных экспериментального исследования представлена взаимосвязь между параметрами: ценностное отношение к профессии и мотивационная готовность к профессиональной деятельности. Определяются специфические особенности отношения к профессии у будущих режиссеров, дизайнеров, музыкантов.

Ключевые слова: будущие режиссеры, дизайнеры, музыканты, мотивационная готовность к профессиональной деятельности, ценностное отношение к профессии.

The article based on the results of theoretical analysis and experimental research data shows the relationship between the parameters: «value attitude to the profession» and «motivational readiness for professional work». Determine the specific features of the relation to the profession of future filmmakers, designers and musicians.

Keywords: future filmmakers, designers, musicians, motivational readiness to professional activity, value attitude to the profession.

УДК. 159

ГРУПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІДЛІТКАМ

Володарська Н.Д., Мирошниченко М.М.

Запропоновані технології психологічної допомоги апробовані в групах підлітків оздоровчих таборів та терапевтичних групах (10 днів) та довгострокових (1 рік) в Центрі дитячої психології Дмитра Карпачова (м. Київ). Розглянуто можливості геїтальт підходу в програмі психологічного супроводу підлітків, що сприятиме знаходженню внутрішніх ресурсів та поєднанню їх з реальними умовами життя, з поведінкою, реальними вчинками. Програма скоординована на пошук і реалізацію високого смислу життя, оскільки саме цей рівень забезпечує високу якість життя особистості, її внутрішній розвиток, самореалізацію особистості. Довгострокова і короткострокова програми поєднали в собі процедури різного характеру: навчальні, евристичні, ігрові, практичні. Важливим моментом проведення формувальних впливів розглядається модель «розвивального ефекту» геїтальттерапії.

Ключові слова: геїтальт, психологічний супровід, самореалізація, смисл життя.

Проблеми молоді сьогодення потребують нових методів та підходів в системі психологічної допомоги. Становлення життєвих смислів протікає суперечливо, підлітки і юнаки

губляться в моральних орієнтирах, їм бракує певних особливостей і якостей, аби протистояти згубним цінностям, захистити власну світоглядну позицію, бути відповідальним за втілення власних моральних переконань. У таких ситуаціях юна особистість потребує психологічної допомоги, яку надають практичні психологи у школі і позашкільних закладах. Особливого значення набуває психологічна підтримка учнів, спрямована на духовне вивіщення особистості, оволодіння нею духовними смислами життя, підвищення його якості. В останні роки помітними стали прояви деформації в системі ціннісних орієнтацій суспільства, зниження значущості етичних норм і принципів, які врегульовують поведінку людей. У молоді посилюються егоїстичні тенденції, домінує низький рівень розвитку моральних цінностей і почуттів та спотворення мотивації поведінки. Все це призводить до бездуховності та зростання деліквентних та девіантних форм поведінки серед підростаючого покоління. Сьогодні демонструє такі приклади девіантної поведінки юнаків, які ігнорують суспільні норми, не дотримуються усталених законів соціуму. Серед такої категорії дітей іноді виявляється схильність до змішування фантазії та реальності, прагнення прикрашати минуле, вигадувати яскраву цікаву історію життя, закреслюючи все негативне, витісняючи його на “задній” план, нівелюючи його значення, зводячи це значення до нуля. У такому випадку, минуле цієї категорії юнаків захищене від свідомої оцінки нерелексивним внутрішнім позитивним ставленням, формує видення свого места в нем

На сьогоднішній день існує багато різних програм психологічної допомоги: для залежних від алкоголю, наркотиків, залежності від їжі та інші. Бракує програм психологічної допомоги саме для молоді, зокрема, для підлітків, що актуалізує тему нашого дослідження.

Головною метою профілактично-корекційної діяльності є надання психологічної допомоги підліткам, які переживають особистісні труднощі в самоствердженні та самореалізації, досягненні значущих для них цілей, задоволенні потреб у визнанні з боку однолітків та дорослих, прийнятті рішень. Умови і методи психологічної допомоги. Психологічна допомога людині має бути поставлена і скоординована саме на пошук і реалізацію високого смислу життя, оскільки саме цей рівень забезпечує високу якість життя особистості, її внутрішній розвиток, самореалізацію. Психологічний супровід має сприяти знаходженню людиною внутрішніх ресурсів та поєднанню їх з реальними умовами життя, з поведінкою, реальними вчинками. Смысл життя, його розуміння людиною, значною мірою залежить від того, у якому контексті вона сприймає життя, як його переживає і осмислює, які соціокультурні фактори і як саме впливають та становлення і втілення особистого життєвого смислу. Важлива роль у цьому належить тому, хто транслює цінності і смисли, безпосередньо і активно взаємодіє з людиною, що потребує допомоги, а саме - психологу-консультанту і психотерапевту. Старший підлітковий і молодший юнацький вік є особливо сприятливий до засвоєння складних смисложиттєвих понять, постановки та вирішення екзистенційних проблем, що допомагає юній особистості ставати суб'єктом свого розвитку (К.О.Абульханова-Славська, Л.І.Божович, А.А.Реан, Д.І.Фельдштейн, Д.О.Леонтьєв, В.М.Лозоцева та ін.).

Вітчизняні вчені (С.Д.Максименко, Г.О.Балл, М.Й.Боришевський, М.В.Савчин та ін.) розглядають людину як цілісність, єдність біологічного (чи природного), соціального і духовного. Звичайно, треба казати про взаємовплив і взаємозалежність усіх сфер людської особистості, саме гештальт підхід розглядає особистість в її цілісності (Р.Перлз, Д.Вітакер, В.Оклендер, О.Калітєвська, Д.Хломов).

Мета статті – розгляд методів роботи з підлітками в гештальт підході.

Завданням дослідження була апробація методик групової роботи з підлітками.

Було апробовано - програми психологічної допомоги (Програма "Дитячий табір "Мирний" (м. Київ), тривалість 10 днів; програма вихідного дня для дітей 8-14 років, тривалість 3 дні. Терапевтична група для дітей 10-14 років, 2 рази на місяць, тривалість 1 рік, тривалість 1 заняття 3 години) поєднали в собі процедури різного характеру: навчальні, евристичні, ігрові, практичні тощо. Крім того важливим моментом проведення формувальних впливів стала модель «розвивального ефекту» гештальттерапії. Саме методи цього підходу в роботі групи впливають на самотворення особистості, а не пристосування до обставин. Це, як підкреслював засновник

постмодерну в гештальттерапії Пол Гудмен, „творче пристосування” є життєздатною силою, а не просто адаптивною реакцією. З метою завершення гештальтів особистості проводились саме терапевтичні групи, в яких особистість усвідомлювала власні потреби, бажання, життєві смисли, перспективи на майбутнє, життєвий вибір.

Для особистості найважче ставити перед собою певну мету, ціль. Постає питання, як навчити особистість ставити і досягати цілі, а також відновити можливість усвідомлення потреб і шляхів їх досягнення. Саме постановка і досягнення цілі – основа самотворення особистості. Постановка цілі залежить від сформованих цінностей, тематичної структуралізації життя, життєвих прагнень, саморозвитку особистості, смисло-життєвих орієнтацій, життєвої програми особистості. Процес постановки і досягнення цілі – свідомий і цілеспрямований процес життєвого конструювання. Система переконань, цінностей, смисложиттєвих орієнтацій опосередковують постановку цілі. Ціннісні орієнтації є підґрунтям ставлень людини до дійсності і характеризуються за змістом, ступенем структурованості та можливістю їх реалізації. Особливості структури системи ціннісних орієнтацій, які перешкоджають самореалізації особистості, її особистісної зрілості: дифузність структури, нестійкість, відсутність чіткої ієрархії цінностей.

Терапія допомагає підлітку у визначенні життєвої програми, що містить систему цілей і методів їх досягнення. Інваріанти життєвих стратегій організують певні кластери стилю життя, світобачення особистості, які характеризуються смисловим наповненням. Ці кластери утворюють пізнавальний образ світу певного оточення, суспільства. Особистість в рамках цього образу формує бачення свого місця в цьому світі, в цій реальності. Вибудовуючи свій образ світу вона співвідносить його з реальним і корегує життєві стратегії опанування його, що у свою чергу формує внутрішній образ особистості. Звідси очевидно, що у особистості, яка намагається досягти вибраної цілі, формується певна стратегія, яка корегується, зберігаючи постійну спрямованість на ціль. Якщо молода людина визнається суб'єктом власного життя (що не виключає, а передбачає вибіркове врахування і творче застосування досвіду людства), то їй має бути притаманна здатність до проектування своєї життєдіяльності.

В кожній програмі враховуються загальні вимоги дотримання циклу контакту в терапевтичній взаємодії. Головними питаннями терапевта на **стадії пре-контакту** є: «Що з тобою відбувається тут і тепер?», «Які відчуття (дихання, тіло, поза)?», «Що бачиш, чуєш, помічаєш навколо себе?», «Про що міркуєш?». Особливо важливим стає все що усвідомлюється і відчувається підлітком на даний момент. Якщо робота з незавершеною ситуацією, то питання спрямовуються на те «Що відчуваєш, коли про це розповідаєш?». Якщо робота з соціальними ролями, то важливі питання: «Що залишилось в тебе після обговорення цієї складної життєвої ситуації?». На стадії **контактування** головні питання: «Що ти зараз робиш і що плануєш робити в наступний момент?». «Робиш» – розуміється як внутрішня дія або стосунки. Наприклад: пояснення, втеча, інтерпретація, очікування дії іншого. «Що робиш зараз і що відчуваєш?». Якщо робота з симптомом і ретрофлексією, то питання: «Яка дія виникає із цих відчуттів?», «Що бажаєш робити?». Якщо робота з незавершеною ситуацією, то питання «Прислухайся до себе, що залишилось незавершеним? Що ще б хотілось даний момент. Що вибираєш?», «Чи хочеш ти того ж самого чи чогось іншого?». Якщо підліток окреслив декілька фігур бажаного (почуттів, очікувань, дій), то питання спрямовуються на вибір – «Що з цього вибираєш?».

На стадії **фул-контакту** головним питанням є: «Чи можеш ти повністю включитися в переживання або дію?», «Можеш зараз зробити те, що хочеш?». Якщо робота з проєкціями або внутрішніми частками особистості, то головні питання до підлітка: «Можеш зіграти роль матері, персонажа сновидіння, героя казки, частки своєї особистості?», «Можеш продовжити, посилити дію героя свідомо?» (якщо робота з тілесним відчуттям). Доцільним може бути експеримент в терапії, робота в рамках терапевтичної взаємодії, отримання нового досвіду (в безпечній, сприятливій атмосфері).

На стадії **постконтакту** – головним питанням стає «Який досвід ти отримав в групі, у взаємодії з іншими?», «Що для тебе важливим було?», «Які зміни відбулися в твоєму стані?».

«Які висновки?», «Що нового помічаєш зараз?». Якщо робота з незавершеною ситуацією – «Уяви собі цю ж життєву ситуацію, чи є щось ще, що тебе хвилює?».

На кожному етапі розвитку групи підбираються методики, що спрямовуються на визначення цілепокладання, мотивів, потреб, уявлень про майбутнє, стратегій досягнення поставлених цілей учасників [1,2]. Особливу роль в цьому процесі відіграє побудова ієрархії цінностей, пошук нових життєвих смислів з метою запобігання саморуйнації особистості. Ієрархія ціннісних орієнтацій особистості є досить стійкою. Ця характеристика ціннісних орієнтацій оцінюється за їхньою стійкістю в часі, проявом у всіх основних сферах життєдіяльності особистості, стабільністю їхнього впливу на поведінку в складних умовах життєдіяльності підлітка [3]. Оскільки сама група і отриманий досвід в ній є засобом досягнення поставленої мети, розуміння цього дозволяє орієнтуватися в постановці допоміжних цілей. Необхідно враховувати ризики, які можуть бути наслідками того, що відбувається в групі. Це можуть бути неочікувані наслідки подій, що відбуваються в групі, місце в групі, яке займають її члени (або примусово займають, внаслідок тиску в групі, ззовні, парні стосунки). Необхідна здатність керівника групи впливати на хід подій в групі і знаходити їм пояснення та застосування.

В програмі психологічного супроводу використовувалися методики на розвиток усвідомлення та проявів різних емоцій, переживань, а також особистісних якостей.

Методика «Вулкан».

Мета: дослідження проявів емоційних станів у дітей, розвиток безпечних проявів гніву.

Обладнання та матеріали: папір А 3, фломастери, маркери.

Релаксація : запропонувати дітям зручно сісти заплющити очі, розслабитися, уявити себе в безпечному місці , після чого пропонується уявити себе вулканом та пофантазувати:

- Де Ви знаходитеся, в якому куточку нашої планети?
- Що є навколо вулкана?
- Який Ви вулкан (діючий чи сплячий)?
- Що з вулканом відбувається? Якої він сили?
- Наскільки він небезпечний, чи встигають люди від нього втекти?
- Як часто він просипається? Як про це попереджує?
- Який вигляд має виверження Вашого вулкану? На скільки далеко воно розлітається?
- Що відбувається після того, як вулкан втихне?

Після фантазування пропонується розплющити очі і на аркуші паперу намалювати свій вулкан. (Попередити дітей, що малювати потрібно так як вони вміють, їх малюнки не будуть оцінюватися).

Намалювавши свої малюнки діти, по бажанню розповідають про свої вулкани, ведучий та група допомагають розповідачеві ставлячи запитання. Після опису ведучий пропонує показати свій вулкан, де він знаходиться в тілі і який він. Якщо дитина говорить, що вулкан ніколи не просипається, то варто запитати, а що має відбутися, щоб вулкан прокинувся.

Коли всі бажаючі висловилися (ведучий має м'яко підвести, щоб всі діти в групі розповіли про свої вулкани), учасники встають і одночасно демонструють свої вулкани.

Рефлексія, діти розповідають про свої враження.

Вправа «Вулкан» сприяє процесу самоконтролю, який відображає міру відповідальності за процес актуальних переживань, структурування часового простору та ціледосягнень. Процес саморегуляції та самоконтролю торкається тих самих категорій (актуальні переживання, структурування та планування часового простору, ціледосягнення). Гнів являється одним емоційних станів, що супроводжує незгоду особистості з чимось.

Методика „Куц троянд”.

Мета: діагностика емоційного стану, потреб, стосунків з оточуючими, знаходження ресурсів.

Матеріали: папір А3, фломастери, маркери.

Вправа розпочинається з медитації, пропонується дитині влаштуватися зручніше, закрити очі, прислухатися до свого тіла та уявити себе кущем троянд. Можна давати підказки (варіанти):

- Який ти кущ троянд (високий? Маленький? Пишний? На тобі є квіти? Скільки? Які? Чи пахнуть? Яке стебло? Чи є шипи? Яке листя? Яке на дотик? Чи є коріння? Яке?
- Де ти знаходишся? (В саду? Кімнати? Пустелі?..)
- Чи є поряд інші квіти, рослини, тварини, люди, предмети?
- Чи є навколо тебе огорожа або щось подібне?
- На що це схоже бути кущем?
- Як ти підтримуєш своє існування?
- З ким ти взаємодієш?
- Чи за тобою хтось доглядає?
- Яка зараз погода?

Наступним кроком пропонується ще хвилинку побути кущем троянд, на рахунок «5» відкрити очі, намалювати цей кущ, після чого описати його в теперішньому часі. При описі малюнка варто запитувати: – Як тобі живеться? – Що відчуваєш? Чого хочеться? – Чим історія про кущ схожа з твоїм життям? Після розповіді уявити, що в житті троянди з'явився чарівник. Запитати: «Яке б ти загадав йому бажання? Що б ти хотів змінити? Додати? будь-що». Домалювати бажані елементи. Рефлексія, обговорення вправи та почуттів які виникли внаслідок виконання методики.

Методика «Базар».

Мета: знаходження користі своїх «негативних» якостей.

Матеріали: різні дві будь-які речі кожного з учасників.

На початку вправи дітям пропонується покласти на середину кімнати будь-які свої дві речі, які в них є з собою. Далі, ведучий пропонує дітям взяти з цих предметів по одному, який найбільш подобається. Брати свою річ заборонено.

Сидячі в колі, запропонувати дитині побути цим предметом, **вжитися в його роль** тілесно, описати його характеристики (якості). Психологу можна приєднатися і разом з дитиною побути цим предметом. Далі, дітям по черзі розказати від імені предмета, чому саме його обрали і завдяки яким своїм якостям.

Після закінчення обговорення дітям пропонується взяти ще по одному не своєму предмету. Діти розказують по черзі від імені предмета, чому саме його вибрали другим, а не першим.

Обговорити, на які якості діти звертають увагу найперше, а також якості другого порядку, що вони не гірші, а лише їх місце залежить від пріоритету і вибору (**признати наявність цих якостей у дитині**).

Рефлексія, обговорення вправи та почуттів які виникли внаслідок виконання методики.

Методика «Старий покинутий магазин».

Учасникам пропонують дати розгорнутий образ, метафору, що відбиває їхню «сутність», те, як вони себе розуміють і відчувають.

Заплющьте очі й розслабтеся. Уявіть собі, що ви йдете міською вулицею ввечері. Що ви бачите, чуєте, відчуваєте? Ви помітили маленьку бічну вуличку, де знаходиться старий забутий магазин. Його вікна брудні, але, якщо зазирнути в них, ви можете помітити якийсь предмет. Уважно його розгляньте. Відійдіть від покинутого магазину й поверніться в місто. Опишіть предмет, який ви побачили в магазині. Потім уявіть себе цим предметом, описуючи його від першої особи. Як ви відчуваєте себе? Чому вас залишили в магазині? Хто й коли забере вас звідси? Через кілька хвилин «станьте собою». Поділіться своїми враженнями: ким ви себе уявили, що ви відчували.

Існує багато варіантів цієї вправи. Наприклад, учасники можуть уявити себе хатнім начинням і створити «затишне приміщення», або книгами в книжковій шафі, або квітами й описати свій колір, форму, ґрунт, на якому виростають, те, як вони відчувають сонце, дощ, вітер і т.д. Ідентифікуючи себе з предметами, ми проектуємо на них якісь свої особистісні аспекти. Це допомагає краще зрозуміти себе.

Методика «Рухаємося по колу за кольором».

Мета: підняття енергії, розвиток уваги, навичок узгодження дій, взаємодія з однолітками, закріплення кольорів.

Учасники, які сидять в колі, позначаються різними кольорами (червоним, чорним, зеленим, синім). Ведучий називає один з кольорів, а учасники, які позначені даним кольором пересуваються по годинниковій стрілці на одне місце, доки хтось з учасників першим не пройде все коло.

Робота зі страхами.

Мета: знаходження ресурсів для подолання страхів.

Матеріали: два аркуша паперу А3, фломастери, маркери або іграшки

1. Організувати безпеку, запропонувати дитині уявити себе сильним героєм, описати які сильні руки, розумний мозок, намалювати будинок, замок і т.д. (Досвід безпеки). Можна вибрати безстрашну іграшку.

2. Придумати разом з дитиною та описати небезпеку (образ небезпеки), злий голодний вовк, бабайка під ліжком, чукачабра і т.д. намалювати її або вибрати іграшку яка виглядає страшно.

3. Організувати діалог:

– Як ти думаєш, для чого злий вовк хоче напасти на хорошого героя? Для чого ти лякаєш гарну дівчинку, а може ти когось іншого полякаєш?

4. Підсумок може бути різний (можуть затоваришувати, можливо буде знайдено ресурс підтримки і т.д.).

Рефлексія, обговорення вправи та почуттів які виникли внаслідок виконання методики.

Методика «Подолання перешкод».

Мета: знаходження ресурсів для подолання труднощів.

Матеріали: папір А3, фломастери, маркери.

Вправа розпочинається з медитації, пропонується дитині уявити, що вона сама сидить дома, одівається, виходить з будинку, закриває на ключ двері і йде по стежинці по вулицям міста, виходить з міста, заходить в ліс, йдучи по стежині розглядає все навкруги. І раптом бачить перешкоду яку не можливо подолати (щось чи когось, це може бути будь що). Пропонується намалювати перешкоду.

Придумати когось чи щось, що може подолати перешкоду (це може бути казковий герой тощо). **Намалювати.** Запропонувати дитині побути цим персонажем, **вжитися в його роль** тілесно, описати його характеристики (якості), психологу можна приєднатися і разом з дитиною побути цим рятівником або доповнити композицію (наприклад якщо рятівник принцеса то побути принцом і т.д.)

Обговорити ресурси які були використані у подоланні перешкоди, **признати наявність цих ресурсів у дитині.**

Рефлексія, обговорення вправи та почуттів, які виникли внаслідок виконання методики, побудова нової ієрархії цінностей, нових життєвих цілей та засобів їх досягнення. Відбувається певна заміна старих цінностей на нові, в першу чергу тих, що визначають цінності буття.

Якщо особистість змінює життєвий сценарій, вносить нові цілі, відбувається зміна емоційного реагування на перехід мрій і бажань в реальні цілі і в план їх досягнень. Із неконкретних цілей “бути щасливим”, “пробитися в люди”, “хочу світла і тепла”, “вийти з болота”, у особистості формуються більш конкретні “отримати освіту”, “влаштуватися на певну роботу”, “знайти партнера з спільними інтересами”. Відбувається зміна самооцінки, рольове моделювання, що опосередковує постановку життєвих цілей, життєвих стратегій. Ці зміни є основою самотворення особистості.

Висновки. Методики, які використовуються в групах з довгостроковою програмою, спрямовуються на по-крокову зміну життєвих смислів, системи ціннісних орієнтацій, усвідомлення власних бажань, можливостей їх досягнення. Короткочасна та довгострокові програми терапевтичних груп підлітків активізують засоби самовизначення: рефлексію (самоусвідомлення) переживань, порівняння свого актуального стану з образом своїх очікувань, ціледосягнень, самоорганізацію власних переживань, часу, відповідальність за свої вчинки,

переживання, свій час, самоконтроль, самореалізацію у часі, планування та структурування часу, рефлексія часу, який був використаний на досягнення цілей, на міжособистісні стосунки, створення алгоритму планування часу в залежності від ієрархії значимих цінностей, соціальних комунікацій, переживань, цілей.

Програма враховує закономірності формування власного образу (внутрішнього) і іміджу (соціального образу), створення свого уявлення про себе, свого образу, що відбувається в спілкуванні з навколишніми людьми, з природою, з іншими проявами реальності.

Планування і ведення групи має бути з ясным розумінням кінцевого результату, мети, тобто про те, чого бажано досягти, щоб вірно оцінити те, на якій стадії знаходиться те чи інше завдання в даний момент і уявляти кінцевий результат. Таким чином, при плануванні і веденні групи необхідно враховувати загальну мету, яка ставиться на початку і допоміжних цілей, які прискорюють досягнення кінцевої мети. Першочерговою метою будь-якої групи є надання психологічної допомоги її членам. Задля цього необхідно одночасно використовувати ситуації, що виникають в групі і весь час працювати таким чином, щоб група залишалась позитивним засобом допомоги (а не нейтральним або травмуючим оточенням). Цим визначаються допоміжні цілі на певних етапах розвитку групи (знайомства, контактування, зближення, конструктивного співробітництва). На **перспективу** подальшої роботи нами спланована апробація методик програм роботи з підлітками, які постраждали в АТО, в умовах лікування та оздоровлення за кордоном.

Список використаних джерел

1. Оклендер В. «Окна в мир ребенка. Руководство по детской психотерапии» /Вайолет Оклендер – М.-Изд-во «Мысль», 1998. –234 с.
2. Леонтьев Д.А. Значение и личностный смысл: две стороны одной медали / Д.А.Леонтьев // Психол. Журнал. – 1996. – Т 17.-№ 5.– с.372-377.
3. Кон И.С. В поисках себя: личность и ее самосознание / И.С.Кон. –М.: Политиздат, 1984. –335 с.
4. Витакер Д. Группы как инструмент психологической помощи /Пер. с англ. В.П. Чурсина./ Д. Витакер — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. — 432 с.
1. Oklend V.“Okna v mir rebenka. Rukovodstvo po detskoj psihoterapii”. /Vayolet Oklend –M.-Iz-vo “Musl”, 1998. –.234 s.
- 2.Leontev D.A. Znachenie i lichnostni smisl: dve storoni odnoi medali / D.A.Leontev // Psihol. Zurnal. 1996. –Т 17. –№ 5. –s.372-377.
- 3.Kon I.S.V poiskah sebya: lichnost i euo samosoznanie I.S.Kon – М.: Politizdat, 1985. – 335s.
- 4.Vitaker D. Grupu kak instrument psihologicheskoi pomoschi per. S angl. V.P.Chursina./ D.Vitaker – М.: Nezavisimay firma “Klas”, – 2000.

Н.Д.Володарская, Н.Н.Мирошниченко, Группы как инструмент психологической помощи подросткам

Предложенные технологии психологической помощи апробированы в группах подростков оздоровительных лагерей и терапевтических группах (10 дней) и долгосрочных (1 год) в Центре детской психологии Дмитрия Карпачова (г.Киев). Рассмотрены возможности гештальт подхода в программе психологического сопровождения подростков, что способствует нахождению внутренних ресурсов и соединение их с реальными условиями жизни, с поведением, реальными поступками. Программа скоординирована на поиск и реализацию высокого смысла, поскольку именно этот уровень обеспечивает высокий уровень качество жизни личности, ее развитие, самореализацию личности. Длительная и краткосрочная программы соединили в себе процедуры разного характера: обучающие, эвристические, игровые, практические. Важным моментом проведения формирующих воздействий рассматривается модель «развивающего эффекта» гештальттерапии. Ключевые слова: гештальт, психологическое сопровождение, смысл жизни.

N.D.Volodarskaya, N.N.Miroshnichenko, Groups as an instrument of psychological aid to adolescents

The proposed technologies of psychological aid have been tested in groups of adolescents in health improvement camps and therapeutic groups (10 days), as well as for long term (1 year) at the

Center for Child Psychology of Dmitry Karpachov (Kyiv city). The possibilities of the Gestalt approach have been considered in the program of psychological support of adolescents that will encourage the finding of internal resources and their combination with real conditions of life, behavior, real actions. The program is coordinated in the search and implementation of a high meaning of life, since this level provides a high quality of life for an individual, his inner development and self-realization of an individual. Long-term and short-term programs have combined procedures of different character: training, heuristic, gaming, practical. The model of "developing effect" of Gestalt therapy is an important aspect of forming influences. Precisely the methods of this approach in the group affect self-realization of an individual and do not affect an adaptation to circumstances. The therapy helps an adolescent in determining the vital program, which includes systems of goals and methods to achieve them. Invariants of vital strategies organize certain clusters of a lifestyle, world view of an individual, which are characterized by semantic content. These clusters create cognitive image of community of a certain environment and society. An individual within the framework of such image creates a vision of his place in this world, in this reality. Creating own image of the world, an individual relates it to a real image and adjusts life strategies of its development, which in turn forms an internal image of an individual. The presented methods activate the process of specific strategies formation to achieve these goals, which are corrected by life circumstances, keeping the focus on achievement of the main goal.

Keywords: Gestalt, psychological support, self-realization, meaning of life

УДК 159.92

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ПОЛІСИСТЕМНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Гейко Є. В.

канд.психол.наук

У статті на підґрунті системно-цілісного підходу висвітлюються загальні психологічні особливості цілісності особистості, визначається специфіка трактування через системний й цілісний підхід. Розкривається сутність поняття «полісистемна цілісність особистості», висвітлюється психологічна природа, функціональна структура.

Ключові слова: полісистемна цілісність особистості, системний підхід, цілісність особистості, цілісний підхід.

Цілісне пізнання людини є актуальною тенденцією сучасної психологічної науки та науки в цілому. Найсуттєвіші аспекти цілісного пізнання людини полягають у гетерогенності буття, безперервності психічного, поліфункціональності та поліструктурності, системному характері свідомості та її здатності до саморегуляції, активності людини як суб'єкту, її змінювання, розвиток та саморозвиток.

Постановка проблеми дослідження. Цілісність – відповідна взаємосув'язність елементів, внутрішня співвіднесеність і відповідність, ієрархічність складових або елементів системи. Цілісність пов'язана із наявністю ієрархізації структур. Їй загальною ознакою цілісності вважають наявність ієрархізації структур. Кожна складова цілісності у сою чергу має власну структуру. Організація цілісності уявляє собою узгодженість структурних утворень часток у загальній структурі.

Окрім цього, вагомого значення набуває той факт, що цілісність системи має не лише відповідність елементів, часток цілого один одному, але й зв'язок кожного елементу з цілим. Взаємодія частини, елемента, цілого має одночасний взаємовплив. Під час взаємодії частини й цілого, коли частина може представляти ціле, а ціле проникати у частини, саме в такий спосіб відбувається розвиток частини і цілого, удосконалення структури системи в цілому та окремих її компонентів. Провідна дія у цьому складному процесі належить власне структурі цілого, саме ціле через розвиток часток детермінує власний розвиток.

Висвітлюючи поняття «цілісності» й «системи» треба зазначити, що обидва поняття є різними сторонами одного утворення. Ціле завжди є системою, але не будь-яка система і не